Marcela VÂLCU

Greșeli de interpretare și de rostire a unor unități fonetice complexe

M.V. – lector superior la Catedra de limba română și filologie clasică, Facultatea Filologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău. Cursuri predate: Fonetica, Ortografia, Punctuația în limba română, Praxiologia limbii române. Lucrări: *Limba şi literatura română. Bacalaureat. Teste integratoare de evaluare a competențelor lingvistice, literare şi de comunicare*, (coautor C. Șchiopu), manuale *Limba şi literatura română pentru clasa a X-a* (coautor C. Șchiopu), *a XI-a* (coautor C. Șchiopu).

Termenul *diftong* provine din limba greacă și este definit astfel: două sunete vocalice rostite în aceeași silabă, fără a întrerupe curentul de aer expirat. În procesul articulării, una dintre vocale își pierde caracterul silabic din cauza unei intensități, durate, sonorități și aperturi mai mici și astfel capătă o nouă funcție – devine semivocală.

Uneori, diftongii au rol morfologic – se opun vocalelor în hiat pentru a deosebi forme gramaticale diferite ale aceluiași cuvânt: eu *ș<u>tiu</u>* (prezent) – *el ș<u>tiú</u>* (perfectul simplu), eu *înd<u>oi</u>* (prezent) – *el îndoí* (perfect simplu sau infinitiv) sau chiar valori gramaticale și sensuri lexicale diferite: *b<u>oi</u>* (subst.) – *boí* (verb), *c<u>ăi</u>* (subst.) – *căí* (verb), *h<u>ai</u>nă* (subst.) – *haínă* (adj.), *pust<u>íi</u>* (adj.) – *pustií* (verb), *h<u>ăi</u>* (interj.) – *hăí* (verb).

De asemenea, diftongii se opun hiatului pentru a marca rostirea unor cuvinte cu un tempo mai rapid: *de aceea – d<u>e-a</u>ceea, de acum – d<u>e-a</u>cum, de abia – d<u>e-a</u>bia* etc.

În limba română sunt mulți diftongi (Vl. Zagaevschi [2] identifică în jur de 30, I. Calotă [1] – 24) alcătuiți dintr-o semivocală [S.] și o vocală [V.] dispuse diferit. În funcție de apertura, durata, intensitatea vocalelor din componența diftongilor, distingem diftongi

BDD-A20568 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

ascendenți (S.+V.): *poi<u>a</u>nă, mi<u>e</u>re, vai<u>e</u>t, dui<u>os</u>, <u>iu</u>bire, ro<u>ua</u>, plo<u>uâ</u>nd, st<u>ea</u>, pl<u>eo</u>sc*; diftongi *descendenți,* alcătuiți din V.+S.: *pl<u>ai</u>, <u>au</u>gust, d<u>au</u>, t<u>ei</u>, c<u>oif</u>, cu<u>ib</u>, făc<u>ui</u>, p<u>âi</u>ne, gr<u>âu</u>, auri<u>u</u>, z<u>eu</u>, vi<u>u</u>* etc.

De reținut că, dintre cele șapte vocale ale sistemului fonetic românesc, patru își pot pierde caracterul silabic și pot deveni semivocale: *i, u, o, e.*

Așa cum am menționat mai sus, se pot forma diftongi (atât ascendenți, cât și descendenți) la rostirea conjunctă a două cuvinte: *n<u>e-o</u> aduce, ț<u>i-a</u> spus, d<u>e-a</u> valma, m<u>i-i</u> dor, totu<u>-i</u> vis, mam<u>a-i</u> una* etc.

Numărul considerabil de diftongi, față de celelalte limbi romanice, se datorează sistemului vocalic bogat al limbii române. Astfel, în procesul adaptării, multe împrumuturi se supun diftongării, prin adiționarea semivocalei U la unele cuvinte de origine străină (epenteză), cum ar fi, de exemplu, în cuvintele: *tablou, stilou, erou, cupeu, pariu, rachiu* etc. Se supun diftongării și o serie de neologisme: *fructuos – fructuoasă, imperios – imperioasă; tendențios – tendențioasă, monitor – monitoare, procesor – procesoare, cursor – cursoare* etc.

Însă nu toate neologismele se supun diftongării, precum: *burlesc – burlescă, carnivor – carnivoră, invoc – invocă, filolog – filologă, psiholog – psihologă, pedagog – pedagogă* etc.

De asemenea, necesită atenție pronunțarea unor cuvinte care, de fapt, conțin diftongi, și nu hiat, așa cum le putem atesta adesea în uz: *tro-t<u>uar</u>* (rostit *tro-tu-ar*), *c<u>oa</u>-for* (rostit *co-a-for,* sau chiar *cu!-a-for*), *fer-m<u>oar</u>* (rostit *fer-mu!-ar*), *cr<u>oa</u>-zi-e-ră* (rostit *cru!-a-zi-e-ră*), *cr<u>oa</u>-sant* (rostit *cru-a-san*), *la-v<u>oar</u>* (rostit *la-vu-ar!*), *cu-l<u>oar</u>* (rostit *cu-lu!-ar*), precum și *a-c<u>ua</u>-re-lă, c<u>oa</u>-fe-ză, pa-ti-n<u>oar</u>, bu-d<u>oar</u>, ba-lan-s<u>oar</u>, v<u>oal</u>, pa-v<u>oa</u>-za, ex-pl<u>oa</u>-ta-re* etc.

Triftongii sunt segmente complexe alcătuite din trei sunete vocalice rostite în aceeași silabă. Numărul de triftongi este mai mic decât cel al diftongilor, dar este totuși considerabil. Există două tipuri de triftongi: *echilibrați* (S.+V.+S.), ca în cuvintele *rou<u>ăi</u>, <u>i-oi</u> face, <u>iei</u>, p<u>iei</u>, mai<u>ou</u>, su<u>iai</u>, voi<u>ai</u>, mi<u>au</u>, mui<u>au</u>, mi<u>-au</u> spus, b<u>eau</u>, b<u>eai</u>, d<u>e-oi</u>, t<u>e-oi</u>, l<u>e-oi</u>, urs<u>oai</u>că, le<u>oai</u>că, mure<u>ai</u>, d<u>e-ai</u> și, ziu<u>a-i</u> mare, miros<u>eau</u>* etc. și triftongi *ascendenți*: *lăcrămi<u>oară</u>, fui<u>oare</u>, l<u>eoarcă</u>, pl<u>eoapă</u>* etc. Așa cum se observă din exemple, triftongii, ca și diftongii, se formează și prin contopirea vocalelor la rostirea conjunctă a unor cuvinte: *t<u>e-ai</u> dus, <u>i-oi</u> spune, l<u>e-ai</u> văzut* etc.

BDD-A20568 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

În mare parte, aceste secvențe complexe (diftongii, triftongii) sunt percepute ușor de vorbitori și interpretate corect, deși există situații în care elevii, studenții și chiar unii profesori comit greșeli.

Ne vom referi, în acest sens, în primul rând la pronumele *ei.* Acesta conține un triftong, *iei,* prezența căruia nu se atestă în scriere, din care cauză adesea este perceput / interpretat ca un diftong. Aici are loc fenomenul preiotării: în pronunțare apare un *-i* semison, cu care se formează triftongul *iei.* O situație similară se atestă și la pronumele *eu,* rostit *ieu*. În aceeași ordine de idei, trebuie să menționăm că în pronumele personale *eu, el* și în formele verbului „a fi" (*eram, erai, era, erau, este, ești*), litera inițială „e" reprezintă, de fapt, diftongul *ie.*

Frecvente greșeli de interpretare pot provoca, mai ales, cuvintele ce conțin sunetele k', g', č, ğ, reprezentate grafic prin grupurile de litere *chi, che, ghi, ghe, ci, ce, gi, ge,* deoarece alfabetul latin nu are semne grafice corespunzătoare acestor sunete. Să se observe că după consoanele k', g', č, ğ (adică după grupurile de litere prin care acestea sunt notate) nu există niciodată diftongi ascendenți și nici triftongi. Ceea ce pare a fi semivocalele *E* sau *I* sunt, de fapt, litere ajutătoare, fără valoare fonetică, așa ca în următoarele exemple: *ceară* (ča-ră – 4 sunete), *ghiozdan* (g'oz-dan – șase sunete), *ciuperci* (ču-perč – șase sunete), *ghiaur* (g'a-ur – patru sunete), *geam* (ğam – trei sunete), *cheamă* (k'a-mă – patru sunete), *chiar* (k'ar – trei sunete), *gheară* (g'a-ră – patru sunete). În cuvinte precum *șchioapă* (șk'oa-pă – șase sunete), *ochioasă* (o-k'oa-să – șase sunete), *cioară* (čoa-ră – cinci sunete) etc. Examinând componența silabelor, marcate în paranteze, constatăm că grupurile de litere IA, EA, IU nu reprezintă diftongi, ci *digrafe* („un grup de două litere care notează un singur fonem, una dintre litere fiind ajutătoare, fără valoare fonetică" [3, p. 181].

După sunetele k', g', č, ğ pot exista însă diftongi descendenți: *sacagiu* (sa-ca-ğiu – șapte sunete), *rachiu* (ra-k'iu – cinci sunete), *ghiocei* (g'i-o-čei – șase sunete), *rochii* (ro-k'ii – cinci sunete), *giuvaiergiu* (ğu-va-ier-ğiu – 10 sunete), *cercei* (čer-čei – șase sunete), *pârghii* (pâr-g'ii – șase sunete) etc. Constatăm, în acest caz, că literele „e", „i" au valoare vocalică și constituie nucleul silabei, fiind urmate de semivocale cu care alcătuiesc diftongi descendenți.

BDD-A20568 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)

În concluzie menționăm că pentru identificarea diftongilor / triftongilor este important să se împartă cuvântul în silabe, apoi să se examineze componența sonoră a fiecărei silabe: *lăcrămioare* – patru silabe (*lă-cră-mioa-re*), în silaba a treia avem trei vocale rostite împreună, deci un triftong: semivocala *ĭ* + semivocala *ŏ* + vocala *a*: (*lă-cră-mĭŏa-re*); *ceară* – două silabe (*cea-ră*), în prima silabă atestăm un digraf (două litere ce reprezintă un singur sunet), și nu un diftong, litera „e" este ajutătoare: (č a r ă), iar pentru stabilirea tipului de diftong / triftong e bine să se aplice *proba duratei*: sunetul care se poate prelungi este, evident, cel vocalic.

Bibliografie

1. Ion Calotă, *Mică enciclopedie a românei corecte*, Niculescu SRL, București, 2001.
2. N. Corlăteanu, Vl. Zagaevschi, *Fonetica*, Lumina, Chișinău, 1993.
3. Marius Sala, *Enciclopedia limbii române*, Univers Pedagogic, București, 2006.

BDD-A20568 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:39 UTC)